

Teismo praktikos rinkinys

GENERALINIO ADVOKATO
PAOLO MENGOZZI IŠVADA,
pateikta 2018 m. liepos 25 d.¹

Byla C-56/17

**Bahtiyar Fathi
prieš**

Predsedatel na Darzhavna agentsia za bezhantsite

(*Administrativen sad Sofia-grad* (Sofijos administracinis teismas, Bulgarija) pateiktas prašymas priimti prejudicinį sprendimą)

„Prašymas priimti prejudicinį sprendimą – Laisvės, saugumo ir teisingumo erdvė – Sienos, prieglobstis ir imigracija – Pabėgėlio statuso suteikimo sąlygos – Valstybės narės, atsakingos už tarptautinės apsaugos prašymo nagrinėjimą, nustatymo kriterijai – Tarptautinės apsaugos prašymo nagrinėjimas, nesant aiškaus sprendimo dėl valstybės narės kompetencijos – Sąvoka „religija“ – Religija grindžiamų persekiojimo motyvų vertinimas“

1. Šis prašymas priimti prejudicinį sprendimą, kuris yra šios išvados dalykas, pateiktas dėl Reglamento (ES) Nr. 604/2013² (toliau – reglamentas „Dublinas III“) 3 straipsnio 1 dalies išaiškinimo, taip pat Direktyvos 2011/95/ES³ 9 ir 10 straipsnių bei Direktyvos 2013/32⁴ 46 straipsnio 3 dalies išaiškinimo. Šis prašymas pateiktas nagrinėjant Bahtiyar Fathi ir *Predsedatel na Darzhavna agentsia za bezhantsite* (Valstybinė pabėgėlių agentūra (Bulgarija), toliau – DAB) ginčą dėl to, kad pastaroji atmetė B. Fathi pateiktą tarptautinės apsaugos prašymą.

I. Faktinės aplinkybės, pagrindinė byla ir procesas Teisingumo Teisme

2. Kurdų kilmės Irano pilietis B. Fathi, gimęs 1981 m. rugsėjo 20 d., Marivane, Irano Islamo Respublikoje, 2016 m. kovo 1 d. pateikė DAB tarptautinės apsaugos prašymą, jį grindė tuo, kad yra Irano valdžios institucijų persekiojamas dėl religinių įsitikinimų. Jis teigia, kad, 2008 m. pabaigoje–2009 m. pradžioje Irane atsivertė į krikščionybę. B. Fathi turėjo nelegalią palydovinę anteną, kuria naudodamasis galėjo matyti draudžiamą krikščionišką televizijos kanalą *Nejat TV*, ir vieną kartą, paskambinęs telefonu, netgi dalyvavo televizijos laidoje. 2009 m. rugsėjo mėn. jį dviem dienom buvo sulaikiusios Irano slaptosios tarnybos ir apklausė apie jo dalyvavimą tiesioginėje televizijos laidoje. Sulaikytas jis buvo priverstas prisipažinti, kad atsivertė į krikščionybę. 2006 m. jis lankėsi Anglijoje. 2012 m. birželio mėn. jis nelegaliai išvyko iš Irano ir atvyko į Iraką, kur gyveno iki 2015 m. pabaigos kaip prieglobsčio prašytojas. Gyvendamas Irake jis kreipėsi į Jungtinių Tautų vyriausiojo pabėgėlių

1 Originalo kalba: prancūzų.

2 2013 m. birželio 26 d. Europos Parlamento ir Tarybos reglamentas (ES) Nr. 604/2013, kuriuo išdėstomi valstybės narės, atsakingos už trečiosios šalies piliečio arba asmens be pilietybės vienoje iš valstybių narių pateikto tarptautinės apsaugos prašymo nagrinėjimą, nustatymo kriterijai ir mechanizmai (OL L 180, 2013, p. 31).

3 2011 m. gruodžio 13 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyva 2011/95/ES dėl trečiųjų šalių piliečių ar asmenų be pilietybės priskyrimo prie tarptautinės apsaugos gavėjų, vienodo statuso pabėgėliams arba papildomą apsaugą galintiems gauti asmenims ir suteikiamos apsaugos pobūdžio reikalavimų (OL L 337, 2011, p. 9).

4 2013 m. birželio 26 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyva 2013/32/ES dėl tarptautinės apsaugos suteikimo ir panaikinimo bendros tvarkos (OL L 180, 2013, p. 60).

reikalų komisaro biurą (UNHCR), tačiau kadangi neturėjo asmens dokumento, šis biuras dėl jo nepriėmė jokie sprendimo. Dėl atsivertimo į krikščionybę pareiškėjas teigė, kad tai buvo ilgas procesas, tam turėjo įtakos susitikimai su krikščionimis Anglijoje, taip pat krikščioniškos televizijos žiūrėjimas, ir kad 2008 m. pabaigoje–2009 m., tiksliau, gegužės mėn., jis buvo pakrikštytas vienoje Teherano namų bažnyčioje. Jis teigė, kad Irane palaiko ryšius su kitais katalikais, Teherane vykstant „susitikimams“, kuriuose dalyvauja apie dešimt žmonių. B. Fathi save apibūdina kaip „normalų“ krikščionį, linkusį į protestantizmą“. Po to, kai jį sulaukė Irano valdžios institucijos, jis ir toliau palaikė ryšius su krikščionimis. Neturėdamas finansinių galimybių B. Fathi išvyko iš Irano tik 2012 m. Jam išvykus, slaptosios tarnybos jo ieškojo ir pasakė jo tėvui, kad nori jį tik apklausti ir kad nebūtų jokių problemų, jeigu jis grįžtų. Per asmeninį pokalbį su Bulgarijos administracine institucija B. Fathi pateikė raštą, *Nejat TV* parengtą 2012 m. lapkričio 29 d.⁵

3. B. Fathi prašymas buvo atmestas 2016 m. birželio 20 d. DAB direktoriaus sprendimu (toliau – DAB sprendimas). Šiame sprendime nurodyta, kad B. Fathi pareiškimai labai prieštaringi, ir nuspręsta, kad visas jo pasakojimas neįtikinamas. Todėl 2012 m. lapkričio 29 d. *Nejat TV* parengtas dokumentas buvo atmestas kaip suklastotas. DAB direktorius pirmiausia atsižvelgė į tai, kad nuo B. Fathi sulaukimo 2009 m. iki jo išvykimo į Iraną 2012 m. jis visiškai nebuvo persekiojamas. DAB sprendime padaryta išvada, kad neįvykdytos pabėgėlio statuso pripažinimo sąlygos, nustatytos *Zakon za ubezhishteto i bezhantsite* (Prieglobsčio ir pabėgėlių įstatymas, toliau – ZUB) 8 straipsnyje, arba humanitarinio statuso suteikimo sąlygos, nustatytos ZUB 9 straipsnyje⁶.

4. B. Fathi dėl DAB sprendimo pateikė skundą prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikusiam teismui, šis nusprendė sustabdyti bylos nagrinėjimą ir pateikti Teisingumo Teismui šiuos prejudicinius klausimus:

- „1. Ar iš [r]eglamento [„Dublinas III“] 3 straipsnio 1 dalies, aiškinamos siejant ją su šio reglamento 12 konstatuojamąja dalimi ir 17 straipsniu, matyti, kad valstybė narė gali priimti sprendimą, kuriame išnagrinėjamas jai pateiktas tarptautinės apsaugos prašymas, kaip tai suprantama pagal šio reglamento 2 straipsnio d punktą, aiškiai nenusprendus dėl šios valstybės narės atsakomybės pagal šiame reglamente nustatytus kriterijus, jei konkrečiu atveju nėra pagrindo, leidžiančio nukrypti nuo šio reglamento 17 straipsnio?
2. Ar iš [r]eglamento [„Dublinas III“] 3 straipsnio 1 dalies antro sakinio, aiškinamo siejant jį su Direktyvos 2013/32/ES 54 konstatuojamąja dalimi, matyti, kad tokiomis aplinkybėmis, kaip pagrindinėje byloje, dėl tarptautinės apsaugos prašymo, kaip tai suprantama pagal šio reglamento 2 straipsnio b punktą, kai nenukrypstama pagal reglamento 17 straipsnio 1 dalį, turi būti priimamas sprendimas, kuriuo valstybė narė išpareigoja išnagrinėti prašymą pagal šiame reglamente nustatytus kriterijus ir kuris grindžiamas tuo, kad šio reglamento nuostatos taikomos prašymą pateikusiam asmeniui?
3. Ar Direktyvos 2013/32 46 straipsnio 3 dalis aiškintina taip, jog per procesą dėl skundo, pateikto dėl sprendimo nesuteikti tarptautinės apsaugos, teismas privalo pagal šios direktyvos 54 konstatuojamąją dalį įvertinti, ar [r]eglamento [„Dublinas III“] nuostatos taikomos prašymą pateikusiam asmeniui, jei valstybė narė aiškiai nenusprendė dėl savo kompetencijos nagrinėti tarptautinės apsaugos prašymą pagal šiame reglamente nustatytus kriterijus? Ar remiantis Direktyvos 2013/32 54 konstatuojamąja dalimi galima daryti prielaidą, kad, kai nėra pagrindo taikyti [r]eglamento [„Dublinas III“] 17 straipsnio ir tarptautinės apsaugos prašymą išnagrinėjo valstybė

5 Šis raštas, kuris buvo pateiktas prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikusiam teismui, – tai *Nejat TV* darbuotojo patvirtinimas, kuris skirtas B. Fathi ir kuriame nurodytas „JTO nagrinėjamos bylos numeris“. Šiame rašte patvirtinama, kad B. Fathi yra krikščionis ir kad jis taip prisistatė televizijos laidoje, be to, patikslinama, kad ryšys su juo buvo palaikomas kelerius metus, jam kartais paskambinus telefonu laidos konsultantams.

6 Humanitarinis statusas, kaip tai suprantama pagal ZUB 9 straipsnį, atitinka papildomą apsaugą, numatytą Direktyvoje 2011/95.

narė, kurioje jis buvo pateiktas remiantis Direktyva 2011/95, suinteresuotojo asmens teisinė situacija patenka į šio reglamento taikymo sritį, net jei ši valstybė narė nėra aiškiai nusprendusi dėl savo atsakomybės pagal šiame reglamente nustatytus kriterijus?

4. Ar iš Direktyvos 2011/95/ES 10 straipsnio 1 dalies b punkto matyti, kad tokiomis aplinkybėmis, kaip pagrindinėje byloje, yra persekiojimo dėl „religijos“ pagrindas, jei apsaugos prašytojas nepateikė nei pareiškimų, nei dokumentų dėl visų religijos sąvokos pagal šią nuostatą apimamų veiksmų, kurie itin svarbūs nustatant suinteresuotojo asmens priklausymą konkrečiai religijai?
5. Ar iš Direktyvos 2011/95/ES 10 straipsnio 2 dalies matyti, kad religija, kaip ji suprantama pagal direktyvos 10 straipsnio 1 dalies b punktą, paremti persekiojimo pagrindai yra tada, kai pagrindinės bylos aplinkybėmis prašymą pateikęs asmuo nurodo, kad buvo persekiojamas dėl savo religinės priklausomybės, tačiau nepateikė jokių pareiškimų ir įrodymų, susijusių su aplinkybėmis, kurios būdingos asmens priklausymui konkrečiai religijai, o persekiotojui leistų daryti prielaidą, kad susijęs asmuo priklauso šiai religijai, prie kurių priskiriamos ir aplinkybės, susijusios su religinių veiksmų atlikimu arba neatlikimu ir su religija susijusia žodžio laisve, arba pareiškimų ir įrodymų, susijusių su atskirų asmenų arba bendruomenės elgesiu, kuris pagrįstas religiniu įsitikinimu arba jo nulemtas?
6. Ar iš Direktyvos 2011/95 9 straipsnio 1 ir 2 dalių, aiškinamų siejant jas su Europos Sąjungos pagrindinių teisių chartijos [toliau – Chartija] 18 ir 10 straipsniais bei sąvoka „religija“, kaip ji suprantama pagal šios direktyvos 10 straipsnio 1 dalies b punktą, tokiomis aplinkybėmis, kaip pagrindinėje byloje, matyti, kad:
  - a) sąvoka „religija“, kaip ji suprantama pagal Sąjungos teisę, neapima veiksmų, už kuriuos baudžiama pagal valstybės narės nacionalinę teisę? Ar veiksmai, už kuriuos baudžiama prašytojo kilmės šalyje, gali būti laikomi veiksmais, lemiančiais persekiojimo veiksmus?
  - b) ar prozelitizmo draudimas ir veiksmų, nesuderinamų su religija, draudimas, kuriais grindžiamos prašytojo kilmės šalies įstatymų ir kitų teisės aktų nuostatos, laikytini leistiniais apribojimais, skirtais apsaugoti kitų asmenų teisėms ir laisvėms bei palaikyti viešąją tvarką šioje šalyje? Ar, jei nesilaikant minėtų draudimų gresia mirties bausmė, patys šie draudimai laikytini persekiojimo veiksmais, kaip tai suprantama pagal nurodytas aptariamąsias direktyvos nuostatas, net jeigu įstatymai nėra aiškiai nukreipti prieš konkrečią religiją?
7. Ar iš Direktyvos 2011/95 4 straipsnio 2 dalies, aiškinamos siejant ją su to paties straipsnio 5 dalies b punktu, [Chartijos] 10 straipsniu ir Direktyvos 2013/32 46 straipsnio 3 dalimi, matyti, kad tokiomis aplinkybėmis, kaip pagrindinėje byloje, faktai ir aplinkybės gali būti vertinami tik remiantis prašytojo pareiškimais ir pateiktais dokumentais, tačiau leidžiama reikalauti įrodyti sąvokos „religija“, kaip ji suprantama pagal minėtos direktyvos 10 straipsnio 1 dalies b punktą, apimamą trūkstamą veiksnį, jei:
  - nesant tokios informacijos, tarptautinės apsaugos prašymą reikia laikyti nepagrįstu, kaip tai suprantama pagal Direktyvos 2013/32 32 straipsnį, siejamą su šios direktyvos 31 straipsnio 8 dalies e punktu, ir
  - nacionalinėje teisėje numatyta, kad kompetentinga institucija turi nustatyti visas tarptautinės apsaugos prašymo nagrinėjimui svarbias aplinkybes, o skundą dėl sprendimo nesuteikti tokios apsaugos gavęs teismas privalo nurodyti, kad suinteresuotasis asmuo nesirėmė jokiais įrodymais ir jų nepateikė?“
5. Vengrijos, Lenkijos ir Jungtinės Karalystės vyriausybės bei Komisija pagal Teisingumo Teismo statuto 23 straipsnį pateikė Teisingumo Teismui rašytines pastabas.

II. Analizė

A. Dėl pirmojo ir antrojo prejudicinių klausimų

6. Dviem pirmaisiais prejudiciniais klausimais, kurie nagrinėtini kartu, prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas iš esmės klausia Teisingumo Teismo, ar valstybės narės valdžios institucijos gali iš esmės nagrinėti tarptautinės apsaugos prašymą, kaip tai suprantama pagal reglamento „Dublinas III“ 2 straipsnio b punktą, jei prieš tai nėra priimta aiškaus sprendimo, kuriame, remiantis šiame reglamente nustatytais kriterijais, pripažįstama, kad ši valstybė narė yra atsakinga už tokį nagrinėjimą.

7. Reglamento „Dublinas III“ 3 straipsnio 1 dalyje nurodyta, kad „valstybės narės nagrinėja kiekvieną trečiosios šalies piliečio arba asmens be pilietybės, bet kurios iš jų teritorijoje <...> prašančio tarptautinės apsaugos, prašymą. Prašymą nagrinėja viena valstybė narė, būtent ta, kuri yra atsakinga pagal III skyriuje nustatytus kriterijus“.

8. B. Fathi prašymo pateikimo metu galiojusios redakcijos ZUB 67a straipsnio 2 dalies 1, 2 ir 3 punktuose nustatyta, kad už tarptautinės apsaugos prašymo nagrinėjimą atsakingos valstybės narės nustatymo procedūra pradama: „1) valdžios institucijos, kurioje vyksta pokalbiai, sprendimu, jeigu yra duomenų, rodančių, kad už tarptautinės apsaugos prašymo nagrinėjimą atsakinga kita valstybė narė; 2) Vidaus reikalų ministerijos ir Valstybinės nacionalinio saugumo agentūros kreipimusi dėl užsieniečio neteisėto buvimo Bulgarijos Respublikoje; 3) prašymu perimti užsieniečių savo žinion arba jį atsiimti <...>“⁷.

9. Prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas patikslina, kad B. Fathi atveju nebuvo jokio pagrindo iš nustatytųjų ZUB 67a straipsnio 2 dalyje, todėl nebuvo pradėta valstybės narės, atsakingos už prašymo nagrinėjimą, nustatymo procedūra ir nebuvo priimta jokie sprendimo, kuriuo būtų pripažinta Bulgarijos valstybės atsakomybė, kaip tai suprantama pagal reglamento „Dublinas III“ 3 straipsnio 1 dalį.

10. Prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikusiam teismui kyla klausimas, ar šis reglamentas taikomas vien prašymą pateikusių asmenų perdavimo iš vienos valstybės narės kitai valstybei narei procedūrai, ar pagal jį bet kuriuo atveju valstybė, apsiimanti išnagrinėti prašymą, privalo priimti oficialų sprendimą, kuriame turi būti tiksliai nurodyta, kokiais kriterijais remdamasi ji mano, kad yra atsakinga už tokio prašymo nagrinėjimą.

11. Minėto teismo teigimu, nesant tokio sprendimo, klausimas, ar atitinkamas tarptautinės apsaugos prašymas patenka į reglamento „Dublinas III“ taikymo sritį, nebūtų išspręstas.

12. Iškart norėčiau pažymėti, kad tokia išvada neteisinga. Reglamento „Dublinas III“ 1 straipsnyje nurodyta, kad šiame reglamente „išdėstomi valstybės narės, atsakingos už trečiosios šalies piliečio arba asmens be pilietybės vienoje iš valstybių narių pateikto tarptautinės apsaugos prašymo nagrinėjimą <...>, nustatymo kriterijai ir mechanizmai“. Pagal šio reglamento 2 straipsnio b punktą šiame reglamente „tarptautinės apsaugos prašymas“ – tai „tarptautinės apsaugos prašymas, kaip apibrėžta Direktyvos 2011/95 2 straipsnio h punkte“, t. y. pagal šią nuostatą „trečiosios šalies piliečio arba asmens be pilietybės pateiktas prašymas dėl valstybės narės apsaugos, kuris [kuriuo], kaip galima suprasti, siekia [siekiamo] pabėgėlio statuso arba papildomos apsaugos statuso ir kuris aiškiai neprašo [, šį prašymą pateikusiam asmeniui aiškiai neprašant] kitokios rūšies apsaugos, kuriai netaikoma ši direktyva ir kurios galima prašyti atskirai“.

⁷ Prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas pabrėžia, kad iki ZUB 67a straipsnio 2 dalies įsigaliojimo valstybės narės, atsakingos už tarptautinės apsaugos prašymo nagrinėjimą, nustatymo procedūra būdavo pradama iškart po šio prašymo pateikimo.

13. Vis dėlto prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas patikslina, kad DAB atmetas B. Fathi prašymas laikytinas prašymu, kuriuo siekiama, kad jam būtų suteiktas pabėgėlio statusas, kaip tai suprantama pagal Konvencijos dėl pabėgėlių statuso, pasirašytos Ženevoje 1951 m. liepos 28 d. ir įsigaliojusios 1954 m. balandžio 22 d. (toliau – Ženevos konvencija)⁸ 1 straipsnio A skirsnį, arba humanitarinis statusas pagal ZUB 9 straipsnį, atitinkantis papildomos apsaugos statusą, nurodytą Direktyvoje 2011/95.

14. Vadinas, šis prašymas patenka į apibrėžtį, pateiktą Direktyvos 2011/95 2 straipsnio h punkte, taigi ir į apibrėžtį, pateiktą reglamento „Dublinas III“ 2 straipsnio b punkte. Todėl šis prašymas, kurį Bulgarijoje pateikė trečiosios šalies pilietis, patenka į šio reglamento dalyko apimtį ir taikymo sritį, apibrėžtus šio reglamento 1 straipsnyje. Tai, ar valstybė narė, apsiėmusi jį išnagrinėti iš esmės, taikė minėtame reglamente nustatytus kriterijus, kad nustatytų savo pačios kompetenciją dėl tokio nagrinėjimo, šiuo atžvilgiu neturi reikšmės.

15. Taip pat reikia atmesti prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikusio teismo siūlomą aiškinimą, pagal kurį reglamentas „Dublinas III“ taikytinas tik tuo atveju, jei numatoma prašymą pateikusį asmenį perduoti kitai valstybei narėi. Iš tikrųjų tiek iš šio reglamento dalyko, tiek iš jo nuostatų matyti, kad jis taikytinas, kai tik valstybėje narėje pateikiamas tarptautinės apsaugos prašymas, neatsižvelgiant į tai, ar jau šio prašymo pateikimo metu aišku, kad už jo nagrinėjimą gali būti laikoma atsakinga ne viena valstybė narė⁹.

16. Šiomis aplinkybėmis primintina, kad pagal suformuotą Teisingumo Teismo jurisprudenciją reglamentu „Dublinas III“ siekiama įtvirtinti aiškų ir veiksmingą atsakingos valstybės narės nustatymo būdą, kuris ir valstybių narių, ir atitinkamų asmenų atžvilgiu būtų grindžiamas objektyviais ir teisingais kriterijais bei leistų greitai nustatyti atsakingą valstybę narę, kad būtų galima garantuoti veiksmingą galimybę pradėti tarptautinės apsaugos suteikimo procedūras ir nepakenkti siekiui greitai nagrinėti tarptautinės apsaugos prašymus, pagal šio reglamento 19 konstatuojamąją dalį užtikrinant jame įtvirtintą teisę į veiksmingą teisės gynimo priemonę, ginčijant sprendimus dėl perdavimo¹⁰. Reglamentu „Dublinas III“ nustatyta sistema grindžiama jo 3 straipsnio 1 dalyje įtvirtintu principu, pagal kurį tik viena valstybė narė yra kompetentinga nagrinėti tarptautinės apsaugos prašymą, net jei prašytojas pateikia tokį prašymą keliose valstybėse narėse, šia taisykle siekiant skatinti sistemos veiksmingumą ir atgrasyti tarptautinės apsaugos prašytojus nuo *forum shopping* praktikos ir antrinių persikėlimų Sąjungoje.

⁸ Ženevos konvencija buvo papildyta Protokolu dėl pabėgėlių statuso, priimtu 1967 m. sausio 31 d. ir įsigaliojusi 1967 m. spalio 4 d.

⁹ Šiuo klausimu žr. reglamento „Dublinas III“ 4 straipsnio 1 dalį, pagal kurią, *kai tik* pateikiamas tarptautinės apsaugos prašymas, kaip tai suprantama pagal šio reglamento 20 straipsnio 2 dalį, jį pateikusiam asmeniui pranešama apie šio reglamento taikymą (taip pat žr. reglamento „Dublinas III“ 18 konstatuojamąją dalį). 2003 m. rugsėjo 2 d. Komisijos reglamento (EB) Nr. 1560/2003, nustatančio išsamias Reglamento Nr. 343/2003, nustatančio valstybės narės, atsakingos už trečiosios šalies piliečio vienoje iš valstybių narių pateikto prieglobsčio prašymo nagrinėjimą, nustatymo kriterijus ir mechanizmus, taikymo taisykles (OL L 222, 2003, p. 3; 2004 m. specialusis leidimas lietuvių k., 19 sk., 6 t., p. 200), iš dalies pakeisto 2014 m. sausio 30 d. Komisijos įgyvendinimo reglamento (ES) Nr. 118/2014 (OL L 39, 2014, p. 1) (toliau – Reglamentas Nr. 1560/2003), X priede nustatyta, kad pirmiausia apsaugos prašytojai informuojami vien apie reglamento „Dublinas III“ taikymą ir tik po to – vien tuo atveju, jei atitinkamos valstybės narės valdžios institucijos turi prielaidų manyti, kad už prašymo nagrinėjimą gali būti atsakinga kita šalis – jie gauna išsamią informaciją apie atsakingos valstybės narės nustatymo kriterijus ir reglamente „Dublinas III“ nurodytas perdavimo procedūras. Taip pat, kaip minėtoje reglamento „Dublinas III“ 4 straipsnio 1 dalyje ir net 20 straipsnio 1 dalyje, pagal kurias atsakingos valstybės narės nustatymo procedūra pradeda *kai tik* valstybei narėi pirmą kartą pateikiamas tarptautinės apsaugos prašymas.

¹⁰ Šiuo klausimu žr. 2018 m. gegužės 31 d. Sprendimą *Hassan* (C-647/16, EU:C:2018:368, 56 punktą), 2016 m. birželio 7 d. Sprendimą *Ghezalbash* (C-63/15, EU:C:2016:409, 42 punktą) ir 2017 m. spalio 25 d. Sprendimą *Shiri* (C-201/16, EU:C:2017:805, 31 ir 37 punktai bei juose nurodyta jurisprudencija).

17. Reglamento „Dublinas III“ VI skyriuje nurodytos perėmimo savo žinion ir atsiėmimo procedūros tuo atveju, jei valstybė narė, siekianti nustatyti atsakingą valstybę narę, mano, kad remiantis šiame reglamente nurodytais kriterijais nagrinėti tarptautinės apsaugos prašymą yra kompetentinga kita valstybė narė. Jei pradėdamos vykdyti šios procedūros ir po to, kai prašoma valstybė narė tiesiogiai ar netiesiogiai sutinka perimti prašytoją savo žinion ar jį atsiimti¹¹, prašytojui pranešama apie sprendimą perduoti jį šiai valstybei narei, kurį jis gali apskųsti pagal reglamento „Dublinas III“ 27 straipsnį.

18. Priešingai, šiame reglamente nenumatyta jokios konkrečios procedūros tuo atveju, jei valstybė narė, atliekanti atsakingos valstybės narės nustatymo procedūrą, padaro išvadą, kad remiantis šiame reglamente nurodytais kriterijais ji pati yra kompetentinga nagrinėti tarptautinės apsaugos prašymą. Nors, paisant teisės į informaciją, prašytojo turimos pagal reglamento „Dublinas III“ 4 straipsnį, jis bet kuriuo atveju turi gauti pranešimą iš valstybės narės, kuri nagrinės jo prašymą, kai tik ši valstybė nustatoma, ir jam turi būti nurodyti šio nustatymo motyvai¹², pagal šį reglamentą valstybė narė, atlikusi tokio nustatymo procedūrą, neprivalo priimti oficialaus sprendimo ir pranešti apie jį prašytojui, jei pagal reglamente „Dublinas III“ nurodytus kriterijus ji pati yra atsakinga valstybė.

19. Šiomis aplinkybėmis pabrėžtina, kad tik taikydama reglamento „Dublinas III“ 8–15 straipsniuose nustatytus privalomus ir prioriteto tvarka išdėstytus kriterijus arba šio reglamento 16 straipsnyje nurodytą išlaikomų asmenų kriterijų, arba šio reglamento 17 straipsnyje įtvirtintą diskrecinę išlygą¹³, valstybė narė gali nustatyti savo pačios kompetenciją nagrinėti jai pateiktą tarptautinės apsaugos prašymą, kaip tai suprantama pagal šio reglamento 2 straipsnio b punktą. Taigi tai, kad toks prašymas nagrinėjamas iš esmės, visada reiškia, kad valstybė narė, nagrinėjanti tokį prašymą, *priima išankstinę poziciją* dėl prašytojo perėmimo savo žinion priežasčių.

20. Prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas Bulgarijos Respublikos valdžios institucijų oficialios pozicijos pareiškimo dėl Bulgarijos Respublikos atsakomybės už B. Fathi prašymo nagrinėjimą nebuvimą aiškina ZUB 67a straipsniu, pagal kurį atsakingos valstybės narės nustatymo procedūra pradėdama tik tuo atveju, jeigu yra duomenų, leidžiančių manyti, kad remiantis reglamentu „Dublinas III“ atsakinga gali būti kita valstybė narė. Taigi iš nutarties dėl prašymo priimti prejudicinį sprendimą nematyti, kad, atmetusios galimybę, jog atsakinga gali būti kita valstybė narė, nes nebuvo tai patvirtinančių duomenų, Bulgarijos valdžios institucijos nenustatė savo kompetencijos, remdamosi reglamente „Dublinas III“ nurodytais kriterijais¹⁴. Iš nutarties dėl prašymo priimti prejudicinį sprendimą taip pat nematyti, jog B. Fathi nebuvo informuotas apie tai, kad jo tarptautinės apsaugos prašymą nagrinės Bulgarijos valdžios institucijos, ir juo labiau nematyti, kad jis būtų pateikęs kokį nors prieštaravimą dėl šios kompetencijos.

21. Be to, pabrėždamas, kad motyvai, kuriais remdamasi Bulgarijos Respublika laikoma atsakinga valstybe nare, nėra žinomi, prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas atmeta galimybę, kad buvo taikyta reglamento „Dublinas III“ 17 straipsnio 1 dalyje įtvirtinta diskrecinė išlyga. Todėl jis neprašo Teisingumo Teismo išaiškinti šį straipsnį.

22. Šiomis aplinkybėmis ir, nesant būtinybės tęsti analizę, remdamasis tuo, kas išdėstyta, manau, jog į *Administrativen sad Sofia-grad* (Sofijos administracinis teismas, Bulgarija) pateiktus pirmąjį ir antrąjį prejudicinius klausimus reikia kartu atsakyti taip, kad valstybė narė, kuri nagrinėja jai pateiktą tarptautinės apsaugos prašymą iš esmės, neturi iš pradžių priimti oficialaus sprendimo, kuriuo pagal

11 Žr. 2018 m. gegužės 31 d. Sprendimą *Hassan* (C-647/16, EU:C:2018:368, rezoliucinė dalis).

12 Pagal reglamento „Dublinas III“ 4 straipsnio 1 dalį prašytojo teisė į informaciją apskritai susijusi su šio reglamento „taikymu“. Minėtos 4 straipsnio 1 dalies a–f punktuose pateikiamas tik *neišsamus*, kaip matyti iš formuluotės „visų pirma“, duomenų, kurie turi būti nurodyti prašytojui, sąrašas. Taigi tokia nustatyta teisė taikoma ir konkrečioms reglamente „Dublinas III“ nurodytų kriterijų taikymo rezultatams, *netgi tuo atveju, jei nėra numatyta jokios prašytojo perdavimo procedūros*.

13 Žr. šios išvados 23–30 punktus.

14 Šiuo atžvilgiu pažymėtina, kad pagal ZUB 67a straipsnį sprendimą pradėti atsakingos valstybės narės nustatymo procedūrą priima valdžios institucija, vykdanči individualius pokalbius, taigi iš esmės po to, kai išklauso prašytoją.

reglamentą „Dublinas III“ pripažintų savo atsakomybę už tokio prašymo nagrinėjimą. Tačiau ši valstybė narė pagal šio reglamento 4 straipsnio 1 dalį privalo laikydamosi šio straipsnio 2 dalyje nustatytos tvarkos informuoti prašytoją apie tai, kad jo prašymą nagrinės šios valstybės narės valdžios institucijos ir nurodyti motyvus, kuriais remdamasi ji pripažino savo atsakomybę pagal šį reglamentą.

23. Dėl reglamento „Dublinas III“ 17 straipsnio 1 dalies, dėl kurios suinteresuotosios šalys, pateikusios Teisingumo Teismui rašytines pastabas, išdėstė savo požiūrį, nors prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas neprašė išaiškinti šios nuostatos, apsiribosiu keliomis toliau išdėstytomis pastabomis tam atvejui, jei Teisingumo Teismas vis dėlto nuspręstų priimti sprendimą šiuo atžvilgiu.

24. Minėto straipsnio „Diskrecinės išlygos“ 1 dalies pirmoje pastraipoje nustatyta, kad „nukrypdoma nuo 3 straipsnio 1 dalies, kiekviena valstybė narė gali nuspręsti nagrinėti trečiosios šalies piliečio arba asmens be pilietybės jai pateiktą tarptautinės apsaugos prašymą net tada, kai ji pagal šiame reglamente nustatytus kriterijus neatsako už tokį nagrinėjimą“. To paties straipsnio 1 dalies antroje pastraipoje patikslinama, kad „valstybė narė, kuri nusprendžia nagrinėti tarptautinės apsaugos prašymą pagal šią dalį, tampa atsakinga valstybe narė ir prisiima su ta atsakomybe susijusias pareigas. Prireikus, naudodamasi „DubliNet“ elektroninių ryšių tinklu, sukurtu pagal Reglamento [Nr. 1560/2003] 18 straipsnį, ji apie tai praneša anksčiau buvusiai atsakingai valstybei narei, atsakingos valstybės narės nustatymo procedūrą atliekančiai valstybei narei arba valstybei narei, kurios buvo prašoma perimti prašytoją savo žinion arba jį atsiimti“. Minėto straipsnio 1 dalies trečioje pastraipoje nurodyta, kad „valstybė narė, kuri tampa atsakinga pagal šią dalį, nedelsdama tai nurodo sistemoje „Eurodac“ pagal Reglamentą (ES) Nr. 603/2013¹⁵ pridėdama datą, kai buvo priimtas sprendimas nagrinėti prašymą“.

25. Reglamento „Dublinas III“ 17 straipsnio 1 dalyje pakartojama suverenumo išlyga, kuri jau buvo įtvirtinta Reglamento Nr. 343/2003 (toliau – reglamentas „Dublinas II“)¹⁶ 3 straipsnio 2 dalyje ir kuri grindžiama tarptautinės apsaugos suteikimo pripažinimu valstybės prerogatyva. Kaip ir humanitarinė išlyga, nustatyta reglamento „Dublinas II“ 15 straipsnyje, kuri dabar įtvirtinta reglamento „Dublinas III“ 17 straipsnio 2 dalyje, suverenumo išlyga į šiame reglamente nustatytą sistemą įtraukiamas svarbus lankstumo elementas, suteikiant bet kuriai valstybei narei, kuriai pateikiamas tarptautinės apsaugos prašymas, galimybę nukrypti nuo principo, pagal kurį būtent valstybė narė, nustatyta remiantis objektyviais kriterijais, nurodytais minėtame reglamente, yra atsakinga už šio prašymo nagrinėjimą.

15 2013 m. birželio 26 d. Europos Parlamento ir Tarybos reglamentas (ES) Nr. 603/2013 dėl *Eurodac* sistemos pirštų atspaudams lyginti sukūrimo siekiant veiksmingai taikyti Reglamentą (ES) Nr. 604/2013, kuriuo išdėstomi valstybės narės, atsakingos už trečiosios šalies piliečio arba asmens be pilietybės vienoje iš valstybių narių pateikto tarptautinės apsaugos prašymo nagrinėjimą, nustatymo kriterijai ir mechanizmai, ir dėl valstybių narių teisėsaugos institucijų bei Europolo teisėsaugos tikslais teikiamų prašymų palyginti duomenis su *Eurodac* sistemos duomenimis ir kuriuo iš dalies keičiamas Reglamentas (ES) Nr. 1077/2011, kuriuo įsteigiama Europos didelės apimties IT sistemų laisvės, saugumo ir teisingumo erdvėje operacijų valdymo agentūra (OL L 180, 2013, p. 1).

16 2003 m. vasario 18 d. Tarybos reglamentas (EB) Nr. 343/2003, nustatantis valstybės narės, atsakingos už trečiosios šalies piliečio vienoje iš valstybių narių pateikto prieglobsčio prašymo nagrinėjimą, nustatymo kriterijus ir mechanizmus (OL L 50, 2003, p. 1; 2004 m. specialusis leidimas lietuvių k., 19 sk., 6 t., p. 109).

26. Nors pasinaudojimui tokia galimybe priiinti atsakomybę nėra nustatytos jokios konkrečios sąlygos¹⁷, taigi suverenumo išlyga iš esmės gali būti naudojama remiantis bet kuriais argumentais¹⁸, naudotis ja iš esmės siūloma humanitarinio pobūdžio motyvais ir siekiant užkirsti kelią Dublino sistemos veikimo sutrikimams, galintiems lemti tarptautinės apsaugos prašytojų pagrindinių teisių pažeidimus. Į tai atsižvelgdamas Teisingumo Teismas, be kita ko, po 2011 m. sausio 21 d. Europos Žmogaus Teisių Teismo (toliau – EŽTT) sprendimo *M. S. S. prieš Belgiją ir Graikiją*¹⁹ priėmimo, pripažino, kad neatsižvelgiant į suverenumo išlygos diskrecinį pobūdį ir didelę diskreciją, kurią ji suteikia valstybėms narėms²⁰, ši išlyga tam tikromis aplinkybėmis, pirmiausia siekiant, kad nebūtų dar labiau pažeistos prašytojo pagrindinės teisės, gali reikšti ne vien valstybių narių galimybę perimti prašytoją savo žinion, bet tikrą pareigą²¹.

27. Dėl reglamento „Dublinas II“ 3 straipsnio 2 dalies Teisingumo Teismas taip pat yra patikslinęs, kad pripažįstama valstybių narių diskrecija, kuri yra sudėtinė bendrosios Europos prieglobsčio sistemos, numatytos SESV ir išplėtos Sąjungos teisės aktų leidėjo, dalis, ir kad šia diskrecija valstybės narės turi naudotis, laikydamosi kitų šio reglamento nuostatų bei Chartijos nuostatų²². Tai reiškia, kad nors – priešingai, nei Komisija buvo numaciusi pasiūlyme dėl reglamento „Dublinas II“ reformos (toliau – pasiūlymas dėl reglamento „Dublinas III“)²³ – tam, kad būtų taikoma suverenumo išlyga, prašytojo sutikimo nereikia²⁴, ši išlyga bet kuriuo atveju negali būti taikoma pažeidžiant pagrindines prašytojo teises²⁵. Todėl nepritariu Vengrijos vyriausybės nuomonei, išdėstyta jos rašytinėse pastabose, pagal kurią pasinaudojimas galimybe priiinti atsakomybę, numatyta reglamento „Dublinas III“ 17 straipsnio 1 dalyje, priklauso valstybių narių diskrecijai ir jam netaikoma jokia teisminė kontrolė.

17 Žr., kiek tai susiję su reglamento „Dublinas II“ 3 straipsnio 2 dalimi, 2013 m. gegužės 30 d. Sprendimą *Halaf* (C-528/11, EU:C:2013:342, 36 punktas).

18 Šiuo klausimu žr. Komisijos pasiūlymo, kuriuo remiantis priimtas reglamentas „Dublinas II“, COM(2001) 447 *final* (toliau – pasiūlymas dėl reglamento „Dublinas II“), p. 11, kur patikslinama, kad tokia galimybė numatyta siekiant, kad kiekviena valstybė narė galėtų suverenai priimti sprendimą „vadovaudamasi politiniais, humanitariniais ar praktiniais sumetimais“; taip pat žr. 2013 m. gegužės 30 d. Sprendimą *Halaf* (C-528/11, EU:C:2013:342, 37 punktas). Pažymėtina, kad 2016 m. gegužės 4 d. pasiūlyme dėl Europos Parlamento ir Tarybos reglamento, kuriuo išdėstomi valstybės narės, atsakingos už trečiosios šalies piliečio arba asmens be pilietybės vienoje iš valstybių narių pateikto tarptautinės apsaugos prašymo nagrinėjimą, nustatymo kriterijai ir mechanizmai (COM(2016) 270 *final*, toliau – pasiūlymas dėl reglamento „Dublinas IV“), Komisija numato diskrecinės išlygos taikymo srities apribojimą siekiant, kad ji būtų taikoma tik „giminaičiams humanitariniais pagrindais“ (šio pasiūlymo p. 17 ir 18 ir 19 straipsnis). „C. Wikström pranešime“, kurį patvirtino Europos Parlamentas, kaip pagrindą būsimoms tarpinstitucinėms deryboms dėl reglamento „Dublinas IV“ pasiūlymo (2017 m. lapkričio 6 d. pranešimas dėl pasiūlymo dėl Europos Parlamento ir Tarybos reglamento, kuriuo išdėstomi valstybės narės, atsakingos už trečiosios šalies piliečio arba asmens be pilietybės vienoje iš valstybių narių pateikto tarptautinės apsaugos prašymo nagrinėjimą, nustatymo kriterijai ir mechanizmai, A8-0345/2017), priešingai, siūloma išlaikyti tokią pačią diskrecinės išlygos taikymo sritį, kokia dabar nustatyta reglamento „Dublinas III“ 17 straipsnio 1 dalyje, ir numatyti galimybę prašytojui, pateikus rašytinį pagrįstą prašymą, prašyti taikyti šią išlygą (žr. pasiūlymo dėl reglamento „Dublinas IV“, su pakeitimais, 19 straipsnio 1 dalį, taip pat pranešimo p. 45 ir 73).

19 2011 m. sausio 21 d. sprendimas (CE:ECHR:2011:0121JUD003069609).

20 Žr. 2013 m. gegužės 30 d. Sprendimą *Halaf* (C-528/11, EU:C:2013:342, 38 punktas).

21 Žr. 2011 m. gruodžio 21 d. Sprendimą *N. S. ir kt.* (C-411/10 ir C-493/10, EU:C:2011:865, 98 punktas), kuriame atsižvelgiama, kiek tai susiję su rezultatu, į 2011 m. sausio 21 d. EŽTT sprendimą *M. S. S. prieš Belgiją ir Graikiją* (minimą Sprendimo *N. S. ir kt.* 88 punkte), bet vadovaujama iš dalies kitokia logika siekiant išlaikyti Dublino sistemos veiksmingumą. Dėl pareigos taikyti reglamento „Dublinas III“ 17 straipsnio 1 dalį nebuvimo, kai dėl prieglobsčio prašytojo sveikatos būklės negalima greitai jo perduoti kompetentingai valstybei narėi, žr. 2017 m. vasario 16 d. Sprendimą *C. K. ir kt.* (C-578/16 PPU, EU:C:2017:127, 88 punktas).

22 Žr. 2011 m. gruodžio 21 d. Sprendimą *N. S. ir kt.* (C-411/10 ir C-493/10, EU:C:2011:865, pirmiausia 64–69 punktai). Taip pat žr., kiek tai susiję su reglamento „Dublinas III“ 17 straipsnio 1 dalimi, 2017 m. vasario 16 d. Sprendimą *C. K. ir kt.* (C-578/16 PPU, EU:C:2017:127, 54 punktas), kuriame Teisingumo Teismas patikslino, kad klausimas, ar valstybė narė turi taikyti šioje nuostatoje įtvirtintą diskrecinę išlygą, nėra vien nacionalinės teisės klausimas, todėl atsakymas į jį nepriklauso nuo šios valstybės narės Konstitucinio Teismo pateikiamo išaiškinimo; tai yra Sąjungos teisės aiškinimo klausimas, kaip tai suprantama pagal SESV 267 straipsnį.

23 2008 m. gruodžio 3 d. pasiūlymas COM(2008) 820 *final*.

24 Žr. pasiūlymo dėl reglamento „Dublinas III“ 4 punktą, p. 9; šiame punkte numatytas prašytojo sutikimas „siekiant užtikrinti, kad suvereniteto išlyga nebūtų taikoma pažeidžiant pareiškėjo interesus“. Prašytojo sutikimas buvo būtinas ir pagal Konvencijos, nustatančios valstybę, atsakingą už vienoje iš Europos Bendrijų valstybių narių paduotą prieglobsčio prašymų nagrinėjimą (Dublino konvencijos) (OL C 254, 1997, p. 1), 3 straipsnio 4 dalį. Suinteresuotojo asmens sutikimo sąlygos panaikinimas grindžiamas truputį supaprastintu požiūriu, pagal kurį šio asmens sutikimas gali būti numanomas, atsižvelgiant į tai, kad jis pateikė tarptautinės apsaugos prašymą šalyje, kuri taiko diskrecinę išlygą.

25 Valstybės narės, atsakingos už prieglobsčio prašymo nagrinėjimą, nustatymo būdas grindžiamas objektyvais ir *teisingais* kriterijais, taikomais tiek valstybėms narėms, tiek *atitinkamiems asmenims* (žr., be kita ko, reglamento „Dublinas III“ 5 konstatuojamąją dalį). Todėl neatmestina, kad nukrypstant nuo šių kriterijų ir taikant diskrecinę išlygą galiausiai gali būti pakenkta prašytojui, pavyzdžiui, pažeidžiant jo teisę į šeimos vienovę.

28. Šiomis aplinkybėmis pažymėtina, kad reglamento „Dublinas III“ 17 straipsnio 1 dalies pirmos pastraipos formuluotė, kuri kitais aspektais beveik visiškai sutampa²⁶ su reglamento „Dublinas II“ 3 straipsnio 2 dalies pirmo sakinio formuluote, nuo pastarosios skiriasi tuo, kad joje vartojamas ne žodžių junginys „gali nagrinėti“, o „gali nuspręsti nagrinėti“. Šis suverenumo išlygos formuluotės pasikeitimas matyti reglamento „Dublinas III“ 17 straipsnio 1 dalies antroje pastraipoje, kurios pradžioje nustatyta, kad „valstybė narė, kuri *nusprendžia nagrinėti* tarptautinės apsaugos prašymą pagal šią dalį, tampa atsakinga valstybe nare“²⁷. Be to, reglamento „Dublinas III“ 17 straipsnio 1 dalies trečioje pastraipoje, kuriai nėra atitiktens reglamento „Dublinas II“ 3 straipsnio 2 dalyje, numatyta, kad valstybė narė, prisiimanti atsakomybę už tarptautinės apsaugos prašymo nagrinėjimą, pagal Reglamentą Nr. 603/2013 *Eurodac* sistemoje turi nurodyti *datą*, kurią priimtas *sprendimas* nagrinėti šį prašymą.

29. Taigi šie daliniai pakeitimai, mano manymu, aiškiai atspindi teisės aktų leidėjo ketinimą formalizuoti suverenumo išlygos taikymo procedūrą ir patikslinti jos taikymo tvarką – tai, beje, matyti ir iš pasiūlymo dėl reglamento „Dublinas III“²⁸, – o tai paaiškinama ir reikalavimu vengti, kad valstybei narei pasinaudojus galimybe prisiimti atsakomybę nebūtų pradėtos kelios nagrinėjimo procedūros ir kad toks naudojimas galiausiai netaptų sistemos neveiksmingumo priežastimi.

30. Taigi remdamasis tuo, kas išdėstyta, esu linkęs manyti, kad, kalbant apie reglamento „Dublinas III“ 17 straipsnio 1 dalyje nustatytos suverenumo išlygos taikymą, valstybė narė, ketinanti ja remtis, turi priimti oficialų sprendimą šiuo klausimu.

31. Bet kuriuo atveju, atsižvelgdamas į išvadą, kurią padariau šios išvados 22 punkte, esu tos nuomonės, kad remiantis reglamento „Dublinas III“ 4 straipsnio 1 dalimi prašytojas turi teisę būti informuotas apie tai, kad valstybė narė, taikydama šio reglamento 17 straipsnio 1 dalį, prisiima atsakomybę už jo pateikto tarptautinės apsaugos prašymo nagrinėjimą, kai tik valstybė narė, ketinanti nagrinėti šį prašymą, priima tokį sprendimą.

B. Dėl trečiojo prejudicinio klausimo

32. Trečiuoju prejudiciniu klausimu, kurio turinį, pasirodo, sunku apibrėžti, prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas iš esmės klausia Teisingumo Teismo, ar pagal Direktyvos 2013/32 46 straipsnio 3 dalį teismas, nagrinėjantis tarptautinės apsaugos prašytojo skundą dėl sprendimo, kuriuo atmestas jo prašymas, turi savo iniciatyva patikrinti, ar reglamento „Dublinas III“ nuostatos taikomos šiam prašytojui tuo atveju, jei valstybė narė, kuri išnagrinėjo prašymą, nepriėmė aiškaus sprendimo dėl savo atsakomybės už sprendimo dėl šio prašymo priėmimą pagal šiame reglamente nustatytus kriterijus ir jei matyti, kad ši valstybė narė netaikė minėto reglamento 17 straipsnio 1 dalyje įtvirtintos diskrecinės išlygos.

33. Prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas remiasi prielaida, kad jei valstybė narė, kuri išnagrinėjo tarptautinės apsaugos prašymą, nepriėmė aiškaus sprendimo dėl atsakomybės nustatymo kriterijų, nurodytų reglamente „Dublinas III“, taikymo, klausimas, ar šis prašymas patenka į šio reglamento taikymo sritį, nėra išspręstas. Prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikusiam teismui kyla klausimas, ar jis turi savo iniciatyva išnagrinėti šį klausimą, nes pagal Direktyvos 2013/32 54 konstatuojamąją dalį ši direktyva turėtų būti taikoma prašytojams, kuriems taikomas reglamentas „Dublinas III“, „papildant to reglamento nuostatas ir nedarant joms poveikio“.

²⁶ Formuluočių skirtumai atitinka dalinius pakeitimus, padarytus visame reglamente „Dublinas III“ („tarptautinės apsaugos prašymas“ vietoj „prieglobsčio prašymo“ ir asmenų be pilietybės priskyrimas prie asmenų, galinčių pateikti tokį prašymą).

²⁷ Išskirta mano. Reglamente „Dublinas II“ 3 straipsnio 2 dalyje buvo nurodyta, kad „toku atveju ta valstybė narė tampa atsakinga valstybe nare, apibūdinta šiame reglamente“.

²⁸ Žr. pasiūlymo dėl reglamento „Dublinas III“ 4 punktą, p. 9, kuriame Komisija pažymi, kad „aiškiau nustatyti keli diskrecinių išlygų taikymo procedūros aspektai“.

34. Vis dėlto, kaip minėta šios išvados 12 punkte, tokia prielaida klaidinga, nes klausimas, ar valstybė narė, apsiėmusi išnagrinėti iš esmės jai pateiktą tarptautinės apsaugos prašymą, kaip tai suprantama pagal reglamento „Dublinas III“ 2 straipsnio b punktą, taikė šiame reglamente nurodytus kriterijus, kad nustatytų savo pačios atsakomybę už tokio prašymo nagrinėjimą, neturi reikšmės siekiant atsakyti į klausimą, ar šis prašymas patenka į reglamento „Dublinas III“ taikymo sritį. Šiuo atveju, kaip jau pažymėjau šios išvados 13 ir 14 punktuose, B. Fathi prašymas patenka į šio reglamento taikymo sritį, net ir nesant aiškaus Bulgarijos institucijų sprendimo dėl jų atsakomybės pagal reglamentą „Dublinas III“ už šio prašymo išnagrinėjimą.

35. Atsižvelgdamas į tai, kas išdėstyta, siūlau į trečiąjį prejudicinį klausimą atsakyti taip, kad esant situacijai, kaip susiklosčiusioji pagrindinėje byloje, kai valstybė narė, kuri išnagrinėjo jai pateiktą tarptautinės apsaugos prašymą, kaip tai suprantama pagal reglamento „Dublinas III“ 2 straipsnio b punktą, nepriėmė aiškaus sprendimo, susijusio su jos atsakomybe pagal šį reglamentą nuspręsti dėl minėto prašymo, ir jei matyti, kad ši valstybė narė netaikė to paties reglamento 17 straipsnio 1 dalyje įtvirtintos diskrecinės išlygos, nacionalinis teismas, kuriam pateiktas skundas dėl sprendimo atmesti minėtą prašymą, neturi savo iniciatyva patikrinti, ar prašytojui taikomas minėtas reglamentas.

36. Priešingai nei Vengrijos vyriausybė ir Komisija, nemanau, kad trečiasis prejudicinis klausimas gali būti aiškinamas taip, jog prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas klausia Teisingumo Teismo, ar jis turi savo iniciatyva išnagrinėti, ar valdžios institucijų, nagrinėjusių tarptautinės apsaugos prašymą, atsakomybė buvo tinkamai nustatyta remiantis reglamente „Dublinas III“ nurodytais kriterijais ir įtvirtintomis taisyklėmis.

37. Jei vis dėlto Teisingumo Teismas pritartų tokiam aiškinimui, norėčiau tik pažymėti, jog Sąjungos teisės aktų leidėjas siekė, kad būtų atskirtos atsakingos valstybės narės nustatymo procedūra, kaip tai suprantama pagal reglamentą „Dublinas III“, ir tarptautinės apsaugos prašymo nagrinėjimo iš esmės procedūra. Taigi, viena vertus, pagal reglamento „Dublinas III“ 2 straipsnio d punktą šiame reglamente „tarptautinės apsaugos prašymo nagrinėjimas“ – tai „bet koks kompetentingų institucijų pagal Direktyvą [2013/32] ir Direktyvą [2011/95] atliekamas tarptautinės apsaugos prašymo nagrinėjimas arba dėl jo priimti sprendimai ar teismo sprendimai, išskyrus atsakingos valstybės narės pagal [minėtą] reglamentą nustatymo procedūras“²⁹, kita vertus, pagal Direktyvos 2013/32 53 konstatuojamąją dalį ši direktyva netaikoma procedūroms tarp valstybių narių, reglamentuojamoms reglamentu „Dublinas III“.

38. Taigi nacionalinis teismas, kuriam pateiktas skundas dėl sprendimo, priimto užbaigiant tarptautinės apsaugos prašymo nagrinėjimo procedūrą, apibrėžtą reglamento „Dublinas III“ 2 straipsnio d punkte, neprivalo savo iniciatyva išnagrinėti klausimo, ar atsakingos valstybės narės, kaip tai suprantama pagal šį reglamentą, nustatymo procedūra atlikta tinkamai ir ar valstybė narė, išnagrinėjusi šį prašymą, tikrai yra ta, kuri, taikant minėtame reglamente nurodytus kriterijus ir įtvirtintas taisykles, turėjo būti pripažinta atsakinga.

C. Dėl ketvirtojo, penktojo ir septintojo prejudicinių klausimų

39. Ketvirtuoju ir penktuoju prejudiciniais klausimais prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas klausia Teisingumo Teismo, ar persekiojimo dėl religijos motyvas yra, jei prašytojo pateiktuose pareiškimuose ir dokumentuose nurodyti ne visi elementai, kuriuos apima sąvoka „religija“, apibrėžta Direktyvos 2011/95 10 straipsnio 1 dalies b punkte, pirmiausia jei šie pareiškimai ir dokumentai nėra susiję su religijai išpažinti būdingais aspektais, kurie leistų tariamiems persekiotojams daryti prielaidą, kad prašytojas išpažįsta šią religiją. Septintuoju prejudiciniu klausimu prašymą priimti prejudicinį

²⁹ Išskirta mano.

sprendimą pateikęs teismas siekia išsiaiškinti, ar tokiu atveju galima reikalauti, kad prašytojas įrodytų sąvoką „religija“, kaip ji suprantama pagal Direktyvos 2011/95 10 straipsnio 1 dalies b punktą, sudarančius trūkstamus elementus, jei, nesant šios informacijos, prašymą reikia atmesti kaip nepagrįstą.

40. Direktyvos 2011/95 10 straipsnio 1 dalies b punkte nustatyta, kad „valstybės narės, vertindamos persekiojimo priežastis, atsižvelgia į šiuos veiksnius: <...> b) religijos sąvoka visų pirma apima teistinių, neteistinių ir ateistinių įsitikinimų turėjimą, dalyvavimą ar nedalyvavimą formaliose pamaldose privačiai ar viešai, vienam ar kartu su kitais, kitus religinius veiksmus ar pažiūrų išraišką arba asmeninio ar bendruomeninio elgesio formas, grindžiamas ar privalomas pagal bet kokius religinius įsitikinimus [grindžiamas religiniais įsitikinimais ar pagal juos privalomas] <...>“.

41. Šioje nuostatoje sąvoka „religija“ apibrėžiama plačiai, apimant visas jos sudedamąsias dalis, tiek privataus ar viešo, tiek kolektyvinio ar individualaus pobūdžio³⁰. Ši sąvoka, kuri iš esmės suformuluota atsižvelgiant į tarptautinėje žmogaus teisių teisėje nustatytus principus³¹ ir kurią perėmė UNHCR³², nėra apribota tradicinių religijų, institucinių požymių turinčių religijų ar tradicinėms religijoms analogiškų praktikų, bet apima bet kuriuos tikėjimus ar religinius įsitikinimus, netgi mažumų³³, taip pat atsakymą praktikuoti atitinkamą religiją ar turėti religinių įsitikinimų. Ji apima tiek patį religinių įsitikinimų turėjimą, net jeigu jie niekaip nepasireiškia išoriškai, tiek viešą šių įsitikinimų išraišką, religinę praktiką ar religinį mokymą. Pagal šią sąvoką religija suprantama kaip „tikėjimas“, „tapatumas“ ar „gyvenimo būdas“³⁴. Šios trys sąvokos dalys atspindi labai skirtingą asmens santykį su religija. Pirmoji reiškia savanorišką tam tikrų priesakų laikymąsi, o religija, kuri suvokiama kaip tapatumas ir dėl kurios pasaulyje vyksta daug persekiojimų, grindžiama veikiau šeimos, kultūriniais, etniniais ar tautiniais ryšiais, reiškiančiais veikiau asmens priklausymą tam tikrai bendruomenei, nei prisijungimą prie jos. Galiausiai religija, kuri yra gyvenimo būdas, gali ne tik apimti asmens dvasinį gyvenimą, bet ir paveikti įvairius jo būties aspektus, nustatydama labai įvairias elgesio normas (maldos, ritualai, ceremonijos, aprangos kodai ar maisto reikalavimai, religinis mokymas, prozelitizmas ir t. t.), kurios gali daugiau ar mažiau atvirai prieštarauti atitinkamos valstybės įstatymams³⁵.

42. Iš sąvokos „religija“, apibrėžtos Direktyvos 2011/95 10 straipsnio 1 dalies b punkte, platumo – reiškiančio Sąjungos teisės aktų leidėjo pastangas apimti kuo įvairesnius šios sąvokos aspektus – matyti, jog negalima reikalauti, kad tarptautinės apsaugos prašytojas, nurodęs persekiojimo dėl su religija susijusių motyvų grėsmę, grįsdamas teiginius apie savo religinius įsitikinimus pateiktą informaciją, susijusią su visais šios sąvokos aspektais. Pirmiausia, kadangi ši sąvoka apima ir pačią religinių įsitikinimų turėjimo aplinkybę, negali būti reikalaujama, kad toks prašytojas nurodytų viešai atliktus veiksmus, susijusius su minėtais įsitikinimais ar jų nulemtus, arba susilaikymą nuo veiksmų, nesuderinamų su šiais įsitikinimais, ir juo labiau kad jis, remdamasis dokumentiniais įrodymais, įrodytų šiuo atžvilgiu pateiktą savo teiginių tikrumą.

30 Žr. 2012 m. rugsėjo 5 d. Sprendimą *Y ir Z* (C-71/11 ir C-99/11, EU:C:2012:518, 63 punktas) dėl Direktyvos 2004/83 10 straipsnio 1 dalies b punkto, kurio turinys buvo toks pats, kaip ir atitinkamos Direktyvos 2011/95 nuostatos.

31 Žr., be kita ko, 1993 m. liepos 30 d. JT Žmogaus teisių komiteto Piliietinių ir politinių teisių pakto bendrąjį komentarą Nr. 22: 18 straipsnis (Minties, sąžinės ir religijos laisvė), kurį galima rasti internete adresu <http://www.refworld.org/docid/453883fb22.html>, dėl Visuotinės žmogaus teisių deklaracijos 18 straipsnio.

32 Žr. 2004 m. balandžio 28 d. Tarptautinės apsaugos gaires Nr. 6: Religija grindžiami prašymai suteikti prieglobstį pagal 1951 m. Konvencijos 1 straipsnio A skirsnio 2 dalį ir (arba) 1967 m. Protokolą dėl pabėgėlių statuso (toliau – Gairės dėl religija grindžiamų prašymų suteikti prieglobstį).

33 Ten pat, 1 ir 2 punktai.

34 Žr. UNHCR gaires dėl religija grindžiamų prašymų suteikti prieglobstį, 5 ir paskesni punktai.

35 Dėl sunkumų, su kuriais susiduriama nagrinėjant tarptautinės apsaugos prašymus, grindžiamus baime būti persekiojamam dėl religinių motyvų, apžvalgos žr. T. J. Gunn, *The Complexity of Religion in Determining Refugee Status*, pateikiamą internete adresu <http://www.unhcr.org/protection/globalconsult/3e5f2f76/complexity-religion-determining-refugee-status-t-jeremy-gunn.html>

43. Tokią išvadą netiesiogiai patvirtina principas, Teisingumo Teismo nustatytas 2012 m. rugsėjo 5 d. Sprendime *Y ir Z* (C-71/11 ir C-99/11, EU:C:2012:518, 65 punktas), pagal kurį persekiojimas dėl religinių motyvų nustatomas atsižvelgiant ne į religijos laisvės aspektą, kurio atžvilgiu ji buvo apribota, o pagal įvykdytų represijų pobūdį.³⁶ Taigi būtent pagal priemonių ir sankcijų, kurios taikomos arba gali būti taikomos suinteresuotajam asmeniui, rimtumą nustatoma, ar vykdomas persekiojimas³⁷. Tačiau šios priemonės ir sankcijos – tokio rimtumo, kad būtų galima konstatuoti persekiojimą arba jo grėsmę, gali būti taikomos ar grėsti būti taikomos net tuo atveju, jei suinteresuotasis asmuo viešai nereiškia savo religinių įsitikinimų, pavyzdžiui, vien dėl to, kad jis atsivertė į kitą religiją, nepraktikuoja savo kilmės šalies oficialios religijos arba priklauso tam tikrai religinei bendruomenei³⁸.

44. Be to, iš Direktyvos 2011/95 10 straipsnio 2 dalies – pagal kurią, vertinant, ar prašytojas visiškai pagrįstai bijo būti persekiojamas, nesvarbu, ar jis iš tikrųjų turi savybių, susijusių su tariamo persekiojimo motyvu, su sąlyga, kad tokią savybę jam priskiria persekiotojas – matyti, kad priimant sprendimą dėl baime būti persekiojamam dėl religinių įsitikinimų pagrįsto tarptautinės apsaugos prašymo, kai atliekamas šios direktyvos 4 straipsnyje nurodytas faktų ir aplinkybių vertinimas, ne visada reikia vertinti prašytojo religinių įsitikinimų įtikimumą³⁹.

45. Primintina, kad pagal šį straipsnį tarptautinės apsaugos prašymas nagrinėjamas vertinant kiekvieną atvejį atskirai, atsižvelgiant pirmiausia į visus reikšmingus faktus, susijusius su suinteresuotojo asmens kilmės šalimi sprendimo dėl prašymo priėmimo metu, reikšmingą jo pateiktą informaciją ir dokumentus, taip pat į prašytojo individualų statusą ir asmeninę padėtį⁴⁰. Šis vertinimas atliekamas dviem etapais. Pirmasis susijęs su faktinių aplinkybių, galinčių reikšti prašymą pagrindžiančius įrodymus, nustatymu, o antrasis – su teisiniu šių įrodymų vertinimu, siekiant nuspręsti, ar, atsižvelgiant į konkrečiu atveju susiklosčiusias aplinkybes, yra įvykdytos esminės sąlygos, nustatytos Direktyvos 2011/95 9 ir 10 arba 15 straipsniuose, dėl tarptautinės apsaugos suteikimo. Pirmajame etape – kuriam priskirtini prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikusių teismo pateikti ketvirtasis, penktasis ir septintasis klausimai – valstybės narės gali manyti, kad paprastai prašytojas privalo pateikti visą jo prašymui pagrįsti būtiną informaciją, tačiau pagal minėtos direktyvos 4 straipsnio 1 dalį atitinkama valstybė narė turi bendradarbiauti su prašytoju, nustatydamą su šiuo prašymu susijusią reikšmingą informaciją⁴¹.

46. Be to, valdžios institucijos, kompetentingos nagrinėti tarptautinės apsaugos prašymą, prireikus turi atsižvelgti ir į paaiškinimus dėl įrodymų nepateikimo ir apskritai į tai, ar prašytoju galima tikėti. Taip pat pažymėtina, kad šioms valdžios institucijoms atliekant tikrinimus pagal Direktyvos 2011/95 4 straipsnį, kai tam tikros prieglobsčio prašytojo pareiškimuose nurodytos aplinkybės nėra pagrįstos dokumentais ar kitais įrodymais, tokių aplinkybių nebūtina patvirtinti, jeigu įvykdytos visos šios direktyvos 4 straipsnio 5 dalies a–e punktuose nustatytos sąlygos⁴².

36 Žr. 2012 m. rugsėjo 5 d. Sprendimą *Y ir Z* (C-71/11 ir C-99/11, EU:C:2012:518, 65 punktas). Šiuo klausimu taip pat žr. generalinio advokato Y. Bot išvadą, pateiktą sujungtose bylose, kuriose priimtas Sprendimas *Y ir Z* (C-71/11 ir C-99/11, EU:C:2012:224, 52 punktas).

37 Žr. 2012 m. rugsėjo 5 d. Sprendimą *Y ir Z* (C-71/11 ir C-99/11, EU:C:2012:518, 66 punktas).

38 Nors priklausymo tam tikrai religinei bendruomenei paprastai nepakanka, kad būtų galima pripažinti prašymo suteikti pabėgėlio statusą pagrįstumą, vis dėlto gali būti ypatingų aplinkybių, kuriomis vien šis priklausymas reiškia pakankamą pateisinimą, pirmiausia tuo atveju, jei suinteresuotojo asmens kilmės šalyje šios bendruomenės nariui nėra saugu (žr. UNHCR gairių dėl procedūrų ir kriterijų, taikytinų nustatant pabėgėlio statusą pagal 1951 m. Konvenciją ir 1967 m. Protokolą dėl pabėgėlių statuso, 1992 m. sausio mėn., 73 punktą, taip pat 2004 m. balandžio 28 d. Gairių dėl religija grindžiamų prašymų suteikti prieglobstį 14 punktą).

39 Pagal analogiją žr. 2018 m. sausio 25 d. Sprendimą *F* (C-473/16, EU:C:2018:36, 31 ir 32 punktai). Taip pat žr. Gairių dėl religija grindžiamų prašymų suteikti prieglobstį 9 punktą.

40 Žr. 2012 m. rugsėjo 5 d. Sprendimą *Y ir Z* (C-71/11 ir C-99/11, EU:C:2012:518, 41 punktas) ir pagal analogiją 2015 m. vasario 26 d. Sprendimą *Shepherd* (C-472/13, EU:C:2015:117, 26 punktas) ir 2017 m. vasario 9 d. Sprendimą *M* (C-560/14, EU:C:2017:101, 36 punktas). Be to Teisingumo Teismas paaiškino, kad kompetentingos valdžios institucijos turi pritaikyti procedūras, nustatytas pareiškimams ir dokumentams ar kitiems įrodymams įvertinti, atsižvelgdamos į kiekvienos tarptautinės apsaugos prašymo kategorijos ypatumus ir paisydamos Chartija užtikrinamų teisių (žr. 2012 m. rugsėjo 5 d. Sprendimą *Y ir Z* (C-71/11 ir C-99/11, EU:C:2012:518, 36 punktas) ir 2014 m. gruodžio 2 d. Sprendimą *A ir kt.* (C-148/13–C-150/13, EU:C:2014:2406, 54 punktas).

41 Šiuo klausimu žr. 2012 m. lapkričio 22 d. Sprendimą *M*. (C-277/11, EU:C:2012:744, 64 ir 65 punktai) ir 2014 m. gruodžio 2 d. Sprendimą *A ir kt.* (C-148/13–C-150/13, EU:C:2014:2406, 56 punktas).

42 Žr. 2014 m. gruodžio 2 d. Sprendimą *A ir kt.* (C-148/13–C-150/13, EU:C:2014:2406, 58 punktas).

47. Dėl tarptautinės apsaugos prašymų, grindžiamų baime būti persekiojamam dėl religinių motyvų, kurių nagrinėjimas dažnai būna itin sudėtingas, reikia atsižvelgti ne tik į prašytojo individualų statusą ir asmeninę padėtį, bet ir į jo religinius įsitikinimus bei jų susiformavimo aplinkybes, į tai, kaip jis suvokia ir praktikuoja savo tikėjimą (ar netikėjimą), į jo požiūrį į doktrinius, ritualinius ar įsakomuosius religijos, kurios pasekėjas jis teigia esąs ar nuo kurios ketina atsimesti, aspektus, į tai, ar jis teikia didelę reikšmę savo tikėjimo sklaidai, pavyzdžiui, per mokymą ar prozelitizmą, taip pat į religinių ir tapatybės, etninių⁴³ ar panašių veiksnių sąveiką.

48. Nors aplinkybės, kurias nurodžiau, leidžia spręsti apie tai, ką religija reiškia tarptautinės apsaugos prašytojui, ir geriau suprasti, kaip ją paveikia religijos laisvės ribojimai jo kilmės šalyje, pabrėžtina, kad nagrinėjant prašymus, grindžiamus baime būti persekiojamam dėl religinių motyvų, klausimas, ką reiškia sąvoka „religija“ (*galimiems persekiojimo vykdytojams*), yra ypač svarbus. Atsakymas į šį klausimą leidžia numatyti, kokio požiūrio gali laikytis tokie vykdytojai dėl prašytojo įsitikinimų ar religinio tapatumo, taip pat dėl veiksmų (ar neveikimo⁴⁴), kurie yra tų įsitikinimų ar tapatumo išorinė išraiška⁴⁵.

49. Kurdų kilmės B. Fathi atveju, tai, kad jis atsivertė į krikščionybę, taip pat šio atsivertimo aplinkybės, jo dalyvavimas krikščioniško televizijos kanalo, draudžiamo jo kilmės šalyje, laidoje, tai, kad jis buvo šios šalies valdžios institucijų sulaikytas ir apklaustas, jo prisipažinimas dėl atsivertimo, kai jis buvo sulaikytas – tai aplinkybės, į kurias DAB turėjo atsižvelgti pirmajame vertinimo etape, kartu su visais vertintiniais faktais, susijusiais su prašytojo kilmės šalimi, kaip nurodyta Direktyvos 2011/95 4 straipsnio 3 dalies a punkte.

50. Remdamasis tuo, kas išdėstyta, siūlau į ketvirtąjį, penktąjį ir septintąjį prejudicinius klausimus kartu atsakyti, jog Direktyvos 2011/95 10 straipsnio 1 dalies b punktą ir 2 dalį reikia aiškinti taip, kad tarptautinės apsaugos prašytojas, kuris savo prašyme remiasi persekiojimo dėl su religija susijusių motyvų grėsme, grįsdamas teiginius apie savo religinius įsitikinimus neturi pateikti pareiškimų ar dokumentų, susijusių su visais sąvokos „religija“, apibrėžtos Direktyvos 2011/95 10 straipsnio 1 dalies b punkte, elementais. Kad nebūtų atmestas prašymas, pirmiausia toks prašytojas neturi būtinai nurodyti viešai atliktų veiksmų, susijusių su minėtais įsitikinimais ar jų nulemtų, arba susilaikymo nuo veiksmų, nesuderinamų su šiais įsitikinimais, taip pat remdamasis dokumentiniais įrodymais neturi įrodyti šiuo atžvilgiu pateiktų savo teiginių tikrumo.

D. Dėl šeštojo prejudicinio klausimo

51. Šeštuoju prejudiciniu klausimu prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas iš esmės klausia, ar ir prireikus – kokiomis aplinkybėmis religijos laisvės apribojimai, nustatyti prašytojo kilmės šalyje, kaip antai prozelitizmo draudimas ar veiksmų, nesuderinamų su šios valstybės oficialia religija, draudimas, pateisinami tikslu palaikyti šioje šalyje viešąją tvarką, gali reikšti persekiojimo veiksmus pagal Direktyvos 2011/95 9 straipsnio 1 ir 2 dalis, siejamas su Chartijos 10 straipsniu. Prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas taip pat klausia, ar vien tokių draudimų, net jeigu jie nenukreipti prieš konkrečią religiją, pakanka, kad būtų galima konstatuoti persekiojimą, jei už jų nesilaikymą taikoma mirties bausmė.

43 Kaip pabrėžia UNHCR Gairėse dėl religija grindžiamų prašymų suteikti prieglobstį, valdžios institucijos, nagrinėjančios tarptautinės apsaugos prašymą, grindžiamą religiniais motyvais, turi ypač atsižvelgti į religinių ir etninių veiksnių sąveiką (žr. 27 punkto d papunktį).

44 Atsivertimo į kitą religiją atveju nepakanka atsižvelgti į tai, kaip asmuo, išpažįstantis religiją, į kurią atsivertė prašytojas, yra vertinamas pastarojo kilmės šalyje – reikia atsižvelgti ir į tai, kaip vertinamas asmuo, kuris atsimeta nuo šios šalies oficialios religijos ir atsiverčia į kitą.

45 Šiuo klausimu žr. T. J. Gunn, *op. cit.*, p. 13-14.

52. Direktyvos 2011/95 9 straipsnyje apibrėžiami elementai, leidžiantys konstatuoti persekiojimo veiksmą, kaip tai suprantama pagal Ženevos konvencijos 1 straipsnio A skirsnį. Minėtos direktyvos 9 straipsnio 1 dalies a punkte nurodyta, kad toks veiksmas turi būti „pakankamai rimtas pagal savo pobūdį ir dažnumą, kad sudarytų sunkų pagrindinių žmogaus teisių pažeidimą, visų pirma tų teisių, nuo kurių negalima nukrypti pagal Europos žmogaus teisių ir pagrindinių laisvių apsaugos konvencijos⁴⁶ 15 straipsnio 2 dalį“. Minėto 9 straipsnio 2 dalies b ir c punktuose pažymima, kad persekiojimo veiksmai pagal 1 dalį gali pasireikšti kaip „teisinės, administracinės, policijos ir (arba) teisminės priemonės, kurios savaime yra diskriminacinės arba įgyvendinamos diskriminuojant“, ir „neproporcingas ir [ar] diskriminuojantis persekiojimas ar baudimas“.

53. Teisė į religijos laisvę, įtvirtinta Chartijos 10 straipsnio 1 dalyje⁴⁷, atitinka EŽTK 9 straipsniu užtikrinamą teisę⁴⁸.

54. Kaip Teisingumo Teismas nurodė 2012 m. rugsėjo 5 d. Sprendimo *Y ir Z* (C-71/11 ir C-99/11, EU:C:2012:518) 57 punkte, religijos laisvė yra viena iš demokratinės visuomenės ašiu ir ji – pagrindinė žmogaus teisė. Teisės į religijos laisvę pažeidimas gali būti toks sunkus, kad gali būti prilygintas EŽTK 15 straipsnio 2 dalyje numatytiems atvejams, į kuriuos aiškumo sumetimais daroma nuoroda Direktyvos 2011/95 9 straipsnio 1 dalyje, nustatant, kokie būtent veiksmai turi būti laikomi persekiojimu.

55. Vis dėlto, kaip Teisingumo Teismas patikslino to paties sprendimo 58 ir 59 punktuose, tai nereiškia, kad bet koks pagal Chartijos 10 straipsnio 1 dalį užtikrinamos teisės į religijos laisvę pažeidimas yra persekiojimo veiksmas, dėl kurio kompetentingos institucijos įpareigtos asmeniui, kurio atžvilgiu ši teisė pažeidžiama, suteikti pabėgėlio statusą, kaip tai suprantama pagal Direktyvos 2011/95 2 straipsnio d punktą, nes tam, kad atitinkami veiksmai galėtų būti laikomi persekiojimu, turi būti „sunkus“ šios laisvės „pažeidimas“, darantis didelę įtaką atitinkamam asmeniui. Be to, „teisės į religijos laisvę pažeidimas gali būti persekiojimas, kaip tai suprantama pagal [D]irektyvos [2011/95] 9 straipsnio 1 dalies a punktą, kai prieglobsčio prašytojas dėl to, kad įgyvendina šią laisvę savo kilmės šalyje, patiria realią riziką, be kita ko, būti persekiojamam [persekiojamas], kankinamam [kankinamas], patirti nežmonišką ar žeminančią bausmę, kurią gali įvykdyti šios direktyvos 6 straipsnyje numatyti dalyviai“⁴⁹.

56. Iš Teisingumo Teismo nustatytų pirma nurodytų principų matyti, kad persekiojimo dėl religinių motyvų buvimas priklauso, viena vertus, nuo prieglobsčio prašytojo religijos laisvės apribojimo rimtumo – šis apribojimas turi reikšti šios laisvės pažeidimą – ir, kita vertus, nuo veiksmų, kurie gresia prieglobsčio prašytojui dėl to, kad jis naudojasi šia laisve savo kilmės šalyje, rimtumo, kai abu šie veiksniai yra savarankiški⁵⁰.

46 1950 m. lapkričio 4 d. Romoje pasirašyta Žmogaus teisių ir pagrindinių laisvių apsaugos konvencija (toliau – EŽTK).

47 Chartijos 10 straipsnio „Minties, sąžinės ir religijos laisvė“ 1 dalyje nustatyta, kad „kiekvienas turi teisę į minties, sąžinės ir religijos laisvę. Ši teisė apima laisvę keisti savo religiją ar tikėjimą, taip pat laisvę išpažinti ir skelbti savo religiją ar tikėjimą tiek vienam, tiek kartu su kitais, viešai ar privačiai, laikant pamaldas, mokant tikėjimo, jį praktikuojant ar atliekant apeigas“.

48 Žr. 2012 m. rugsėjo 5 d. Sprendimą *Y ir Z* (C-71/11 ir C-99/11, EU:C:2012:518, 56 punktas).

49 2012 m. rugsėjo 5 d. Sprendimas *Y ir Z* (C-71/11 ir C-99/11, EU:C:2012:518, 67 punktas). Pažymėtina, kad „persekiojimo“ apibrėžtis, kurią pateikia Teisingumo Teismas šiame 67 punkte, skiriasi nuo siauresnės apibrėžties, pateikiamos šio sprendimo 61 punkte, susijusios su reikalaujamu prieglobsčio prašytojui tenkančios rizikos lygiu. Minėtame 67 punkte Teisingumo Teismas nurodo prašytojo patiriamą „realią riziką, be kita ko, būti persekiojamam, kankinamam, patirti nežmonišką ar žeminančią bausmę“ (išskirta mano), o 61 punkte atmetama galimybė „veiksm[us], kurie <...> nėra tokie rimti, kad atitiktų pagrindinių žmogaus teisių, kurių negalima varžyti pagal EŽTK 15 straipsnio 2 dalį, pažeidimą“, laikyti persekiojimu, kaip tai suprantama pagal Direktyvos 2011/95 9 straipsnio 1 dalį ir Ženevos konvencijos 1 straipsnio A skirsnį. Šiuo atžvilgiu pabrėžtina, kad 67 punkte pateikiama apibrėžtis labiau atitinka Direktyvos 2011/95 9 straipsnio 1 dalies a punktą, kuriame *tik kaip pavyzdžiai* – tai, beje, minėto sprendimo 57 punkte pripažįsta pats Teisingumo Teismas – nurodomi veiksmai, kuriuos dėl jų rimtumo galima prilyginti EŽTK 15 straipsnio 2 dalyje numatytiems atvejams.

50 Taigi, persekiojimo veiksmus gali reikšti ir veiksmai, sudarantys sunkų religijos laisvės pažeidimą, ir ne tokie dideli šios laisvės apribojimai, jeigu sankcijos už naudojimąsi ja pasiekia reikalaujamą rimtumo laipsnį.

57. Tokiomis aplinkybėmis tai, kad religijos laisvės apribojimai, nustatyti prašytojo kilmės šalyje, ir sankcijos, numatytos už draudimų, susijusių su šiais apribojimais, nesilaikymą, yra pateisinami reikalavimu šioje šalyje palaikyti viešąją tvarką, saugumą arba apsaugoti visuomenės sveikatą ar moralę, neleidžia automatiškai konstatuoti, kad nėra persekiojimo, kaip tai suprantama pagal Direktyvos 2011/95 9 straipsnį, kurį reikia skirti nuo teisėto tokio tikslo siekimo⁵¹.

58. Prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas pabrėžia, kad religijos laisvės apribojimai, kuriais siekiama palaikyti viešąją tvarką ar visuomenės saugumą arba apsaugoti kitų teises ir laisves, yra leidžiami pagal kai kurių valstybių narių teisės aktus remiantis Chartijos 52 straipsnio 1 dalimi⁵². Prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikusiam teismui kyla klausimas, ar atsižvelgiant į Teisingumo Teismo patikslinimą, pateiktą 2013 m. lapkričio 7 d. Sprendimo *X ir kt.* (C-199/12–C-201/12, EU:C:2013:720) 66 punkte, kiek tai susiję su sąvoka „seksualinė orientacija“⁵³, veiksmus, kurie pagal valstybių narių nacionalinę teisę laikomi nusikalstama veika, gali apimti sąvoka „religija“, kaip tai suprantama pagal Sąjungos teisę, ir ar sankcijos, taikomos už tokius veiksmus, gali reikšti persekiojimą, kaip tai suprantama pagal Direktyvos 2011/95 9 straipsnį.

59. Nors pagal analogiją tam, ką Teisingumo Teismas teigia 2013 m. lapkričio 7 d. Sprendimo *X ir kt.* (C-199/12–C-201/12, EU:C:2013:720) 66 punkte, manytina, kad sąvoka „religija“, kaip tai suprantama pagal Direktyvos 2011/95 10 straipsnio 1 dalies b punktą, iš esmės neapima veiksmų, kurie pagal valstybių narių nacionalinės teisės aktus laikomi nusikalstamais, aplinkybė, kad šiuose teisės aktuose gali būti numatyti religijos laisvės apribojimai, draudžiant tam tikrus veiksmus ir baudžiant už šių draudimų nesilaikymą baudžiamojo pobūdžio sankcijomis, net laisvės atėmimu⁵⁴, priešingai, neleidžia daryti jokios galutinės išvados dėl sąvokos „persekiojimo veiksmai“, kaip tai suprantama pagal Direktyvos 2011/95 9 straipsnį, aiškinimo ir taikymo, taip pat visiškai neleidžia nuo šios sąvokos automatiškai atsieti baudimo už tokią pačią nusikalstamą veiką prašytojo kilmės šalyje. Iš tikrųjų, viena vertus, veiksmai, kurie gali būti draudžiami, ir tokių draudimų nulemti religijos laisvės pažeidimai gali labai skirtis priklausomai nuo sąvokų, susijusių su nusikaltimo sudėties nustatymu, apibrėžties kiekvienoje teisės sistemoje⁵⁵, taip pat, kalbant apie tokiomis draudimais siekiamus tikslus, nuo to, kaip apibrėžiamos sąvokos „viešoji tvarka“, „visuomenės saugumas“ ar „moralė“. Kita vertus, labiau paisant esmės, bet kuriuo atveju negalima neatsižvelgti į sankcijos, susijusios su tokios nusikalstamos veikos vykdymu, rimtumą ir į galimai neproporcingą ar diskriminuojantį numatytą ir konkrečiai taikomų bausmių pobūdį.

60. Dėl klausimo, ar vien aplinkybės, kad pagal prašytojo kilmės šalies teisės aktus veiksmai, susiję su naudojimu religijos laisve, kaip antai atsivertimas į kitą religiją, vieša tikėjimo išraiška, dalyvavimas, viešai ar privačiai, religinėse apeigose, religinis mokymas ar prozelitizmas, – laikomi nusikalstamais ir už juos baudžiama laisvės atėmimo ar net mirties bausme, pakanka, kad būtų galima konstatuoti, jog vykdomas persekiojimas, kaip tai suprantama pagal Direktyvos 2011/95 9 straipsnį, manau, kad atsakymas į jį iš esmės priklauso nuo to, kaip tokios sankcijos faktiškai taikomos.

51 Dėl sąlygų, kuriomis gali būti leidžiami religijos laisvės apribojimai, žr., be kita ko, 1993 m. liepos 30 d. JT Žmogaus teisių komiteto Pilietinių ir politinių teisių pakto bendrąjį komentarą Nr. 22: 18 straipsnis (Minties, sąžinės ir religijos laisvė), CCPR/C/21/Rev.1/Add.4, kurį galima rasti internete adresu <http://www.refworld.org/docid/453883fb22.html>.

52 Dėl Europos Tarybos valstybių narių teisės aktų šioje srityje apžvalgos žr. Europos Tarybos paskelbtą 2010 m. tyrimą *Blasfemy, insult and hatred: finding answers in a democratic society*, 18 ir paskesni puslapiai, kurį galima rasti internete adresu <http://www.venice.coe.int/webforms/documents/?pdf=CDL-STD%282010%29047-e#page=19>.

53 Minėtame 66 punkte Teisingumo Teismas patikslina, kad „pagal direktyvos 10 straipsnio 1 dalies d punktą seksualinė orientacija negali būti suprantama kaip veiksmai, pagal valstybių narių nacionalinę teisę laikomi nusikalstamais“.

54 Kaip ir Vengrijos vyriausybė, manau, kad šis klausimas visiškai spekuliatyvus ir neturi reikšmės sprendimui pagrindinėje byloje priimti.

55 Pavyzdžiui, pakartojant prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikusių teismo daromą nuorodą į Graikijos teisės aktus, susijusius su prozelitizmu, dėl kurių EŽTT priėmė 1993 m. gegužės 25 d. Sprendimą *Kokkinakis prieš Graikiją* (CE:ECHR:1993:0525JUD001430788), akivaizdu, kad yra skirtingas poveikis naudojimuisi religijos laisve atsižvelgiant į tai, ar „prozelitizmas“, kuris laikomas draudimo dalyku, apibrėžiamas kaip „veikla <...>, [teikianti] materialinės ar socialinės naudos, siekiant užtikrinti priklausymą [tam tikrai] Bažnyčiai arba [darant] pernelyg didelį spaudimą nelaimės ištiktiems ar skurdžiai gyvenantiems asmenims“ (žr. minėto sprendimo 48 punktą), ar kaip bet kuris viešas kitos religijos nei aptariamios valstybės oficiali religija išpažinimo veiksmas.

61. Pavyzdžiui, bylose, kuriose nagrinėjamas baudimas už veiksmus, susijusius su naudojimusi religijos laisve, labai svarbu, kad valdžios institucijos, privalančios išnagrinėti prašymą suteikti prieglobstį, be prašytojo pareiškimų ir jo galimai pateiktų dokumentų, turėtų ir naujausią, kuo išsamesnę informaciją, gautą iš patikimų šaltinių, apie tai, kaip prašytojo kilmės šalyje konkrečiai taikomos už tokius veiksmus numatytos sankcijos, kad galėtų nustatyti riziką, jog atsižvelgiant į asmeninę prašytojo padėtį ir visas su juo susijusias aplinkybes jam gali būti pritaikytos tokios sankcijos⁵⁶.

62. Baigdamas norėčiau priminti, kad EŽTT neseniai priėmė sprendimus trijose bylose, kuriose buvo ginčijamas Irano piliečių, atsivertusių į krikščionybę, prašymų suteikti prieglobstį atmetimas. 2016 m. kovo 23 d. Sprendime *F. G. prieš Švediją* EŽTT didžioji kolegija nusprendė, kad „būtų pažeisti [EŽTK] 2 ir 3 straipsniai, jeigu ieškovas būtų grąžintas į Iraną, Švedijos valdžios institucijoms *ex nunc* neįvertinus jo atsivertimo pasekmių“⁵⁷. Tačiau 2016 m. liepos 5 d. Sprendime *T. M. ir Y. A. prieš Nyderlandus*⁵⁸, EŽTT atmetė ieškovų prašymą kaip akivaizdžiai nepagrįstą, nurodydamas, kad nėra duomenų, leidžiančių abejoti Nyderlandų valdžios institucijų vertinimu, pagal kurį ieškovų pasakojimas, susijęs su tariamu jų atsivertimu, nebuvo įtikinamas. Galiausiai 2017 m. gruodžio 19 d. Sprendime *A. prieš Šveicariją* EŽTT taip pat nusprendė, kad nėra pažeisti EŽTK 2 ir 3 straipsniai, nurodydamas, kad Šveicarijos valdžios institucijų vertinimas, pagal kurį atsivertusiems asmenims, kurie dar nebuvo žinomi Irano valdžios institucijoms, dėl kitų aplinkybių nei jų atsivertimas ir kurie ketino slapta praktikuoti savo tikėjimą, negresia rizika patirti su šiomis nuostatomis nesuderinamą elgesį, nėra neteisingas⁵⁹. Todėl EŽTT atsiejo savo nagrinėjamą bylą nuo tų, kuriose priimtas 2012 m. rugsėjo 5 d. Teisingumo Teismo sprendimas *Y ir Z* (C-71/11 ir C-99/11, EU:C:2012:518)⁶⁰.

63. Dėl bylos, kurioje priimtas paskiausias minėtas EŽTT sprendimas, norėčiau pateikti dvi pastabas. Pirma, ieškovas šioje byloje (kaip ir ieškovas byloje, kurioje priimtas 2016 m. kovo 23 d. EŽTT sprendimas *F.G. prieš Švediją*, CE:ECHR:2016:0323JUD004361111) atsivertė išvykęs iš Irano. Taigi jo prašymas suteikti prieglobstį buvo susijęs su tarptautinės apsaugos poreikiu, atsiradusiu *sur place*, pagal Direktyvos 2011/95 5 straipsnį. Tačiau, kaip šiame sprendime pabrėžė EŽTT, remdamasis Gairėmis dėl religija grindžiamų prašymų suteikti prieglobstį, jei prieglobsčio prašytojas remiasi atsivertimu *sur place*, paprastai kyla didelių abejonių dėl pasakojimo įtikimumo, todėl būtinas griežtas ir išsamus atsivertimo aplinkybių tyrimas⁶¹. Be to, kaip taip pat nurodė EŽTT, tokios rūšies bylose galimi persekiotojai būna linkę teikti mažiau reikšmės atsivertimams *sur place*, nes jų pobūdis dažnai būna „oportunistinis“⁶². Pagrindinėje byloje, priešingai, B. Fathi atsivertė į krikščionybę dar gyvendamas Irane ir, jo teigimu, Irano valdžios institucijos apie tai žinojo⁶³. Į šias dvi aplinkybes reikia tinkamai atsižvelgti vertinant pasekmes, su kuriomis jis susidurtų, jei grįžtų į savo kilmės šalį. Antra, mano nuomone, kompetentinga valdžios institucija turi būti ypač atsargi, kai vertinama riziką faktiškai būti persekiojamam atsižvelgia į galimybę grįžus į savo šalį prašytojui nuspręsti „privačiai praktikuoti savo tikėjimą“. Šiuo atžvilgiu primintina, kad 2012 m. rugsėjo 5 d. Sprendimo *Y ir Z* (C-71/11 ir C-99/11, EU:C:2012:518) 79 punkte Teisingumo Teismas patikslino, jog faktas, kad suinteresuotasis asmuo „galėtų išvengti rizikos susilaikydamas nuo kai kurių religinių veiksmų, iš esmės nėra svarbus“.

56 Nuorodos į įvairius naujos informacijos, susijusios su naudojimusi religijos laisve Irane ir požiūriui į iraniečius, atsivertusius į krikščionybę, šaltinius pateikiamos 2016 m. kovo 23 d. EŽTT sprendime *F. G. prieš Švediją* (CE:ECHR:2016:0323JUD004361111).

57 2016 m. kovo 23 d. EŽTT sprendimas *F. G. prieš Švediją*, CE:ECHR:2016:0323JUD004361111, 158 punktas.

58 CE:ECHR:2016:0705DEC000020916.

59 CE:ECHR:2017:1219JUD006034216.

60 Ten pat, 44 ir 45 punktai.

61 Žr. 2017 m. gruodžio 19 d. EŽTT sprendimą *A. prieš Šveicariją*, CE:ECHR:2017:1219JUD006034216.

62 Pavyzdžiui, 2016 m. kovo 23 d. Sprendime *F. G. prieš Švediją* EŽTT, remdamasis Gairėmis dėl religija grindžiamų prašymų suteikti prieglobstį, patikslino, kad „tiksliniai“ veiksmai, t. y. atliekami vien siekiant gauti leidimą pasilikti valstybėje, kurioje pateiktas prašymas suteikti prieglobstį, nelemia baimės, grindžiamos persekiojimu prašytojo kilmės šalyje, jei oportunistinis šių veiksmų pobūdis akivaizdus visiems, įskaitant šios šalies valdžios institucijas (123 punktas). Šis argumentas pateikiamas ir 2017 m. gruodžio 19 d. EŽTT sprendime *A. prieš Šveicariją* (CE:ECHR:2017:1219JUD006034216, 43 punktas).

63 Šiuo klausimu pažymėtina, kad nutartis dėl prašymo priimti prejudicinį sprendimą yra prieštaringa. Iš tikrųjų, viena vertus, nurodant faktines aplinkybes pažymima, kad B. Fathi tvirtina, kad kai buvo sulaikytas, buvo priverstas prisipažinti, kad atsivertė į krikščionybę, ir tai leidžia manyti, kad Irano valdžios institucijos žinojo apie jo religinius įsitikinimus. Kita vertus, nurodydamas motyvus, dėl kurių nusprendė pateikti septintąjį prejudicinį klausimą, prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas pažymi, kad B. Fathi teigia, jog Irano valdžios institucijos neturėjo nei įrodymų, nei informacijos apie jo atsivertimą ir tai, kad jis išpažįsta krikščionybę.

Religiniai įsitikinimai, tapatumas ar gyvenimo būdas, kurie visi yra sąvokos „religija“, kaip tai suprantama pagal Ženevos konvencijos 1 straipsnio A skirsnį, taigi ir pagal Direktyvos 2011/95 10 straipsnį, elementai, turi būti laikomi tokiais esminiais dalykais žmogaus tapatumui, kad joks asmuo negali būti verčiamas jų slėpti, keisti ar jų atsisakyti, kad išvengtų persekiojimo⁶⁴.

64. Remdamasis tuo, kas išdėstyta, siūlau Teisingumo Teismui į šeštąjį prejudicinį klausimą atsakyti taip, kad tai, ar egzistuoja religiniais motyvais grindžiamas persekiojimas, kaip tai suprantama pagal Direktyvos 2011/95 9 straipsnį, priklauso, viena vertus, nuo prieglobsčio prašytojo religijos laisvės pažeidimo sunkumo ir, kita vertus, nuo veiksmų, kurie gresia šiam prašytojui naudojantis šia laisve savo kilmės šalyje, rimtumo. Tai, kad religijos laisvės apribojimai, nustatyti prašytojo kilmės šalyje, ir sankcijos, numatytos už draudimų, susijusių su šiais apribojimais, nesilaikymą, yra pateisinami reikalavimu šioje šalyje palaikyti viešąją tvarką, saugumą arba apsaugoti visuomenės sveikatą ar moralę, neleidžia automatiškai konstatuoti, kad nėra persekiojimo, kaip tai suprantama pagal Direktyvos 2011/95 9 straipsnį. Aplinkybės, kad pagal prieglobsčio prašytojo kilmės šalies teisės aktus už veiksmus, susijusius su naudojimosi religijos laisve, kaip antai atsivertimą į kitą religiją ar religinį prozelitizmą, taikomos neproporcingos ar diskriminuojančios sankcijos ar net mirties baudmė, pakanka, kad būtų galima konstatuoti, jog vykdomas persekiojimas, kaip tai suprantama pagal Direktyvos 2011/95 9 straipsnį, jei nustatoma, kad tokios sankcijos iš tikrųjų taikomos ir kad prašytojui, jeigu grįžtų į šią šalį, gresia reali jų pritaikymo rizika.

III. Išvada

65. Remdamasis tuo, kas išdėstyta, siūlau taip atsakyti į *Administrativen sad Sofia-Grad* (Sofijos administracinis teismas, Bulgarija) pateiktus prejudicinius klausimus:

1. 2013 m. birželio 26 d. Europos Parlamento ir Tarybos reglamentą (ES) Nr. 604/2013, kuriuo išdėstomi valstybės narės, atsakingos už trečiosios šalies piliečio arba asmens be pilietybės vienoje iš valstybių narių pateikto tarptautinės apsaugos prašymo nagrinėjimą, nustatymo kriterijai ir mechanizmai, reikia aiškinti taip, kad valstybė narė, kuri nagrinėja jai pateiktą tarptautinės apsaugos prašymą iš esmės, neturi iš pradžių priimti oficialaus sprendimo, kuriuo pagal Reglamentą Nr. 604/2013 pripažintų savo atsakomybę už tokio prašymo nagrinėjimą. Tačiau ši valstybė narė pagal šio reglamento 4 straipsnio 1 dalį privalo laikydamosi šio straipsnio 2 dalyje nustatytos tvarkos informuoti prašytoją apie tai, kad jo prašymą nagrinės šios valstybės narės valdžios institucijos, ir nurodyti motyvus, kuriais remdamasi pripažino savo atsakomybę pagal šį reglamentą.
2. Esant situacijai, kaip susiklosčiusioji pagrindinėje byloje, kai valstybė narė, kuri išnagrinėjo jai pateiktą tarptautinės apsaugos prašymą, kaip tai suprantama pagal Reglamento Nr. 604/2013 2 straipsnio b punktą, nepriėmė aiškaus sprendimo, susijusio su jos atsakomybe pagal šį reglamentą nuspręsti dėl minėto prašymo, ir jei matyti, kad ši valstybė narė netaikė to paties reglamento 17 straipsnio 1 dalyje įtvirtintos diskrecinės išlygos, nacionalinis teismas, kuriam pateiktas skundas dėl sprendimo atmesti minėtą prašymą, neturi savo iniciatyva patikrinti, ar minėtas reglamentas taikomas prašytojui.
3. 2011 m. gruodžio 13 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyvos 2011/95/ES dėl trečiųjų šalių piliečių ar asmenų be pilietybės priskyrimo prie tarptautinės apsaugos gavėjų, vienodo statuso pabėgėliams arba papildomą apsaugą galintiems gauti asmenims ir suteikiamos apsaugos pobūdžio reikalavimų 10 straipsnio 1 dalies b punktą ir 2 dalį reikia aiškinti taip, kad tarptautinės apsaugos prašytojas, kuris savo prašyme remiasi persekiojimo dėl su religija susijusių motyvų grėsme, grįsdamas teiginius apie savo religinius įsitikinimus neturi pateikti pareiškimų ar dokumentų,

64 Šiuo klausimu žr. 2016 m. kovo 23 d. EŽTT sprendimą *F. G. prieš Švediją* (CE:ECHR:2016:0323JUD004361111, 52 punktas).

susijusių su visais sąvokos „religija“, apibrėžtos Direktyvos 2011/95 10 straipsnio 1 dalies b punkte, elementais. Kad nebūtų atmestas prašymas, pirmiausia toks prašytojas neturi būtinai nurodyti viešai atliktų veiksmų, susijusių su minėtais įsitikinimais ar jų nulemtų, arba susilaikymo nuo veiksmų, nesuderinamų su šiais įsitikinimais, taip pat remdamasis dokumentiniais įrodymais neturi įrodyti šiuo atžvilgiu pateiktų savo teiginių tikrumo.

4. Ar egzistuoja religiniais motyvais grindžiamas persekiojimas, kaip tai suprantama pagal Direktyvos 2011/95 9 straipsnį, priklauso, viena vertus, nuo prieglobsčio prašytojo religijos laisvės pažeidimo sunkumo ir, kita vertus, nuo veiksmų, kurie gresia šiam prašytojui naudojantis šia laisve savo kilmės šalyje, rimtumo. Tai, kad religijos laisvės apribojimai, nustatyti prašytojo kilmės šalyje, ir sankcijos, numatytos už draudimų, susijusių su šiais apribojimais, nesilaikymą, yra pateisinami reikalavimu šioje šalyje palaikyti viešąją tvarką, saugumą arba apsaugoti visuomenės sveikatą ar moralę, neleidžia automatiškai konstatuoti, kad nėra persekiojimo, kaip tai suprantama pagal Direktyvos 2011/95 9 straipsnį. Aplinkybės, kad pagal prieglobsčio prašytojo kilmės šalies teisės aktus už veiksmus, susijusius su naudojimu religijos laisve, kaip antai atsivertimą į kitą religiją ar religinį prozelitizmą, taikomos neproporcingos ar diskriminuojančios sankcijos ar net mirties bausmė, pakanka, kad būtų galima konstatuoti, jog vykdomas persekiojimas, kaip tai suprantama pagal Direktyvos 2011/95 9 straipsnį, jei nustatoma, kad tokios sankcijos iš tikrųjų taikomos ir kad prašytojui, jeigu grįžtų į šią šalį, gresia reali jų pritaikymo rizika.